

УДК 81'255.4=161.2=111

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРІЇ РЕЛЕВАНТНОСТІ В КРИТИЦІ ПЕРЕКЛАДУ: “КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКИЙ ПАТЕРИК” АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Тарас Шмігер

Львівський національний університет імені Івана Франка,
бул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000;
e-mail: t_shmiher@ua.fm

Зроблено спробу застосувати теорію релевантності в рамках перекладознавчого аналізу. Мета розгляду – зіставлення інформаційних категорій з погляду цієї теорії та можливостей їхньої інтерпретації. Тексти для аналізу – Слово 32 “Про преподобного Марка Печерника, повелінь якого мертві слухалися” із “Києво-Печерського патерика” та його англomовні переклади М. Гепел і С. Зеньковського.

Ключові слова: критика перекладу, еквівалентність, теорія релевантності, староукраїнська література.

Теорія релевантності (чи “концепція відповідностей”) упродовж останніх 30-ти років розвинулася в широку дослідницьку галузь, яка вивчає найрізноманітніші аспекти комунікації (граматичні, семантичні, лінгвокультурологічні). Спробуймо поглянути, як категорії цієї концепції можна використати в ролі критеріїв оцінки перекладу.

Базові принципи та терміни з погляду текстового аналізу

Теорія релевантності розглядає комунікацію як когнітивний – правдоподібно-умовивідний (*ostensive-inferential*) процес, а її успіх залежить від того, як слухач використовує спрямований на мовця або ж належний контекст. Контекст фактично прирівнюють до *когнітивного середовища* – інформації, яку мовець і знає, і може знати [17, с. 5]. Як твердить Е.-А. Гут: “Поняття *когнітивного середовища* враховує різноманітні зовнішні чинники, але наголос робить на інформації, яку вони несуть, та її психічній доступності для процесу інтерпретації” [11, с. 27]. Контекст складається з *інформаційних джерел*, з яких індивід може почерпнути інформацію, виводячи її логічно (*inferring*) з передбаченої інтерпретації мовця [17, с. 8].

Відповідність (*relevance*) – це відносний концепт, який залежить від двох чинників: контекстуальної дії (*contextual effect*) та зусиль на обробку інформації (*processing effort*). Використовуючи текст або текстову інтерпретацію як найголовніший чинник, можна стверджувати, що обчислити зусилля на обробку інформації майже неможливо. Контекстуальна дія генерується, коли контекст змінюється внаслідок нової інформації. Це дає змогу підсилити або послабити попередні припущення [18, с. 236].

Комунікативна ефективність, яка могла б бути критерієм для оцінки успішності перекладу, усе ж залишається дуже суб'єктивним поняттям. Навіть важко говорити про оптимальну релевантність. Зрозуміло, що “вхідні дані є релевантні для індивіда, якщо їх обробка в контексті наявних припущень (*assumptions*) викликає позитивну когнітивну дію (наприклад, правильний висновок)” [7]. Правильність судження – теж не просте поняття, а, як і відповідність, більше нагадуватиме шкалу: “Релевантність градується. Релевантність збільшується зі зростанням кількості контекстуальних імплікацій” [7].

Сильні та *слабкі* імплікації – неминучі для читача та супутні для позначення характеру висловлювання [8, с. 11–12] – теж не виглядають вирішальними, адже, з погляду маніпуляції, все слабке можна витлумачити як сильне. Натомість, з погляду інформаційної мети перекладу, як і оригіналу, найвагомішою буде така когнітивна дія, як контекстуальна імплікація – “висновок, який робиться дедуктивно з уведених даних і контексту цілісно, а не окремо” [7].

Головним своїм здобутком теорія релевантності вважає погляд, що переклад і текст-джерело відзначаються не еквівалентністю, а інтерпретаційною подібністю, а це уможлиблює більшу свободу для перекладача: більше не існує фіксованої норми еквівалентності, яка визначає “хороший” переклад [12, с. 84]. Проте така думка нівелює критико-нормативні цінності, отож варто заглибитися в пошук об'єктивних критеріїв для опису передачі інформації в комунікації.

Багато положень теорії не повністю відповідають ідеально граничним критеріям текстового аналізу. Наприклад:

“Адресат зверне увагу на стимул, тільки якщо вважатиме його суттєвим. Тому адресант стимулу має хотіти, щоб адресат уважав стимул суттєвим для себе. Тобто, адресант повинен прагнути зробити взаємно очевидним те, що він має намір увиразити для адресата релевантність стимулу. Вищесказане означає, що акт остенсивної комунікації автоматично дає гарантію релевантності” [4, с. 171]. З погляду читача, визначення стимулу може бути довільним, а вагомість визначатиметься повторюваністю чи особливою культурною роллю даного стимулу – акту пізнавальної поведінки для інтерпретації пропонованої інформації. Навіть вимоги до вірогідних стимулів (*ostensive stimuli*) – а) привабити увагу аудиторії; б) зосередитися на намірах мовця; в) виявити (!) наміри мовця [18, с. 236] – варіюватимуть індивідуально залежно від сприймача.

“...Кожен із партнерів [комунікації] повинен, по-перше, дбати про те, що думає співрозмовник, і, по-друге, враховувати його здатність сприймати інформацію та робити відповідні висновки” [4, с. 170]. Автор старокиївської держави не міг враховувати здатність мислити в незалежній Україні. Крім того, імперативний текст передбачає вплив чи навіть дію, проте форма спілкування в ньому – не діалогічна. Отож, до суб'єктивної природи інтерпретації, у випадку застосування теорії релевантності доречно додати текстологічне поняття *реконструкції*.

Концепції відповідностей бракує переконливості та чіткості результатів, адже вони містять переважно пояснення, виправдання чи критику вже готових перекладацьких рішень [8, с. 9].

Окрім того, можна назвати ще кілька теоретичних питань, вагомих і нерозв'язаних, з погляду теорії перекладу: Що таке оптимальна відповідність та які її межі? Оскільки нема ідеалу перекладу, то будь-яке перевираження з мови на мову вважають самостійним перекладом, отож відпадає потреба у жанровій диференціації цільових текстів. Зосереджуючись на

повідомленнях і припущеннях під час спілкування, чи не уникає концепція відповідностей положення про перекладачеву особистість? Навіть про читачеву особистість ми можемо говорити спорадично, а не реконструюємо його цілість. Чи вагома в такій інтерпретації часова віддаленість, і хто відповідатиме давньому читачеві сьогодні?

Аналіз тексту та його інформаційних категорій

Для аналізу обрано Слово 32 “Про преподобного Марка Печерника, повелінь якого мертві слухалися” із “Києво-Печерського патерика” та його англомовні переклади британської дослідниці Мюріель Гепел та американського іммігранта Сергія Зеньковського.

Сюжет:

Два побратими – старший (св. Теофіл Плачивий) і молодший (св. Іоан) – воліли, щоб їх поховали разом у приготованому місці. Коли Іоан помер у відсутності Теофіла, гробар (св. Марко Печерник) поховав Іоана на верхньому місці в печері. Коли Теофіл повернувся і побачив поховання свого побратима, то обурився, що Іоана поховано вгорі, а не внизу, як це би належало бути за старшинством. Тоді гробар повелів мертвому встати і перейти на нижнє місце. Мертвий перейшов: це була ознака його любови до Теофіла й поваги до його старшинства. Водночас це була ознака проступку-гріха Теофіла, за що він одразу почав каятися.

Фрагмент 1

Касіянова редакція 1462	М. Гепел	С. Зеньковський
Паки же ина (духовная) брата бѣста в том же велицѣм манастири Печеръском, съпряжена любовію сердечною от юности и единомуіе имуще и едину волю еже к Богу [1, с. 158]	There were two brothers in this great Caves Monastery who had been united by sincere love from their youth, and who had one mind and one will towards God [16, с. 177]	Two other brethren in this great Crypt Monastery had since their youth been united by the great love in their hearts. They had the same thoughts and the same desires, which were directed to God [14, с. 149]

Стимул 1: (духовная) брата;

Стимул 2: любовію сердечною;

Стимул 3: единомуіе;

Стимул 4: едину волю к Богу.

З погляду читача можемо виокремити чотири стимули, на яких ґрунтується повідомлення цього фрагмента. Мовець немовби виводить формулу духовного єднання: сердечна любов – однакове мислення – спільна воля. Сучасний читач звертає увагу передусім на тавтологію фрази “сердечна любов”.

Звісно, СУМ дозволяє тлумачити “сердечний” як “почуттєвий, переживальний” (значення 2), або “чулий, добрий / щирий, непідробний” (значення 3), або “любовний” (значення 4), або “сердешний, бідолашний” (значення 5) [6, т. 9, с. 131]. Така палітра тлумачень приведе християнина як до праведного життя, так і до ересі (особливо, якщо розвивати думку про індивідуальні почуття, їхні особливості й цінності, які вони породжують; іншими словами, почуття мають бути вторинними до віри).

Вірогідно, що тут є певна прив'язка до Святого Письма: “Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією своєю думкою” (Матвія 22, 37), адже маємо тут майже ті самі три інформаційні компоненти. Далі: пов'язання серця з Богом мусить мати протиставлення. Отож *amor Dei / amor cordis / amor diligentia* (любов до Бога / любов серця) матиме антипода *amor carnalis* (тілесна любов). Зауважмо, що *amor carnalis* насамперед означало захоплення життєвими, земними благами й розкішшю, що руйнує цноту душі (Григорій Великий “*Moralia in Iob*”, книга I, глава XXXV, 49).

У західній філософії подібне протиставлення із біблійними цитатами висловлював св. Бернард Клервоський у XII ст. (“*De Diligendo Deo*”, глава VIII, 23), однак перекладачі не скористалися з цього або не знали про це (найімовірніше). Мюріель Гепел обирає найлогічніший заміник *sincere love* (щира любов), що відповідає своєрідностям розвитку української мови, однак відходить від православної концепції чернецтва. Сергій Зеньковський повністю заміняє християнське поняття “любов до Бога” на традиційний формульний опис *the great love in their hearts*, що руйнує християнсько-філософське підґрунтя тексту.

Переклад терміна “воля” як *desires*, який запропонований С. Зеньковським, руйнує поділяючий характер чернечого життя, адже *desire* – це насамперед бажання собі щось привласнити [9, vol. 1, p. 699]. Прив'язаність до власності розглядають як перешкоду до небесного життя. Варіант, який ужила М. Гепел, – *will* – виправданий, адже і *will*, і “воля” мають спільні корені [15].

Що втратить текст, якщо із фрази “духовная брата” перекласти тільки іменник? Тобто, наскільки важливо наголосити, що Теофіл та Іоан не були рідними братами? Частина рукописних текстів “Патерика” чітко доводить, що жодної кровної спорідненості між ними немає. Натомість і св. Дмитро Туптало (“Життя святих” за 29 грудня), і подекуди сучасна православна традиція, і певні дослідники (наприклад, І. В. Жиленко [3, с. 21]) називають їх кровними братами. Навіть медично-антропологічна експертиза спантеличує: якщо “молодший” Іоан помер у віці 50–60 років, а “старший” Теофіл – у віці 45–50 років [3, с. 92], то Іоан не міг померти раніше за Теофіла. Інша річ, якщо лексему “старший” тлумачити не через вік, а через позицію у чернечій ієрархії. Тоді це вписується в загальну канву історії про старшинство та ієрархію. Відповідно: найбажаніший переклад міститиме посилання на християнську спільноту, а таким відповідником в англійській мові є лексема *brethren* [9, vol. 1, p. 283].

Статистично спрощено успішність у перекладі стимулів можна відобразити так:

Касіянова редакція 1462	М. Гепел	С. Зеньковський
Стимул 1: (духовная) брата	–	+
Стимул 2: любовію сердечною	–	–
Стимул 3: єдиноуміє	+	+
Стимул 4: єдину волю к Богу	+	–

Фрагмент 2

Касіянова редакція 1462	М. Гепел	С. Зеньковський
[Теофіл] Выдѣвъ же его [Іоана] положена на вышнем мѣстѣ, негодоваше и ропташе многа на Марка, глаголя: «почто его положилъ еси? Яко азъ старѣйши его есмь, ты же положилъ его на моем мѣстѣ» [1, с. 158]	Seeing that he had been laid in the higher place, he was displeased and complained at length to Marko, saying, “Why have you put him [there]? I am senior to him, but you have put him in my place” [16, с. 177]	Having noticed that his brother was buried in a place that was higher than the place reserved for himself, he was seized by wrath, and began to complain to Marko, saying: “Why did you put him there? I am the older, and therefore should be put in the higher place. But you have buried him in my place” [14, с. 149]

З погляду середньовічного християнства, можна розглядіти тут низку протиставлень, де верхня і внутрішня сторони позначають шлях до Бога [2, с. 129], нижня і зовнішня сторони є, відповідно, антицінностями:

Верх	Внутрішнє	Небесне / Блаженне
Низ	Зовнішнє	Земне / Гріховне

Шлях до Бога лежить через внутрішній світ. Від св. Августина (“*Enarrationes in Psalmos*”, 4, 8) йде традиція ділити світ (або добра) на внутрішній (*interioritas*), який веде до Бога, і на зовнішній (*exterioritas*), який від Бога відвертає [13, с. 88, 186]. Але чи доцільно наголошувати на просторовій орієнтації у цьому випадку? Як доводить К. Гінзбург, символізм “верху” завжди пов’язували із суспільною владою, її верхівкою: не вільно було дивитися в небо, щоб пізнати таємниці природи; не вільно знати таємниці Бога, як доля чи усвідомлення Трійці; не вільно знати таємниці влади й політики [10, с. 32]. За цим криється прагнення зберегти наявну суспільно-політичну структуру, усуваючи еретиків і нонконформістів.

У пошуках відповідної інтерпретації причин обурення Теофіла доводиться зробити кілька припущень.

Припущення 1. Теофіл хотів бути ближчим до Бога, перебуваючи на верхньому місці.

Припущення 2. Обурення Теофіла спричинене порушенням ієрархії за віком.

Припущення 3. Обурення Теофіла спричинене порушенням ієрархії за ступенем чернецтва.

Правильний вибір припущення мотивуватиме контекст, який можна розглядати двояко: як *мікроконтекст* – контекст одного фрагмента; як *макроконтекст* – зв’язаний контекст зі іншими фрагментами. Читач має зробити вибір. Найімовірніше, після прочитання останнього інформаційного блоку тексту він може сказати, що основна дія тексту стосується чернечої ієрархії. Цим він підтримає і попередні припущення про вибір тлумачення слова “старшинство” не як вікової категорії.

Перекладачі опиняються у такій же незрозумілій ситуації, як і читач. Чи існує найменша ймовірність, що незрозуміння перекладачами тексту не вплине на правильність розуміння

майбутнього читача? Адже М. Гепел уживає лексему *seniority*, яка позначає старшинство і “за віком”, і “за рангом” [9, vol. 2, p. 2726], а С. Зеньковський дотримується припущення про вік, і в його перекладі *верх* набуває дуже містичного значення й важливості. Задана інтерпретація у фрагменті 2 вплине й на інтерпретацію лексеми *seniority* виключно як “старшинство за віком” у фрагменті 3.

Фрагмент 3

Касіянова редакція 1462	М. Гепел	С. Зеньковський
Но и тѣло бездушное являеть сушую любовь к тобѣ, подаваа тобѣ и по смерти старѣйшиньство. Хотѣх, да не изыйдеши отсуду, да свое старѣйшиньство наслѣдиши, и в сій часъ здѣ положень былъ, но, поне же неготовъ еси на исход, но иди, попецися о своей души, и по малѣх дньий сѣмо принесень будеши [1, с. 158]	But even a body without a soul shows such love towards you that it has yielded to your seniority, even after death. I had not wanted you to go away from here, so that you would inherit your place of seniority and be buried here this very hour. But you are not ready to depart this life, so go and take thought for your soul [16, с. 178]	Even this soulless body has demonstrated its love to you, respecting your seniority even after death. I should like you to make use of your seniority by not leaving this crypt, but by lying down in this place. But you are not ready for passing away. Therefore, go and care for your soul [14, с. 149]

Стимул 1: тѣло бездушное являеть сушую любовь;

Стимул 2: подаваа тобѣ старѣйшиньство;

Стимул 3: готовъ на исход;

Стимул 4: попецися о своей души.

Після ретельного прочитання фрагменту розуміємо, що основна драма розвивається між стимулами “любов” і “старшинство”, проте в чому полягає гріх? Чому оборона старшинства стала гріхом? Розширюючи інтерпретацію, можна додати поширення “любов як подвиг” або “любов, що веде до подвигу / чуда”. Однак любові чітко протиставляється гріх, який віддалив вхід до Царства Небесного (“исход”) для Теофіла, і який вимагає вчинків заради спасіння душі (“попецися”).

Звернімося до класифікації гріхів, на якій міг ґрунтуватися чернечий світогляд XII-XV сторіч. У IV ст. монах-аскет, візантійський богослов Еваґрій Понтійський (Чернець) окреслив вісім гріховних пристрастей:

1. Гастримарґія (*gastrimargia*) – черевоугодництво;
2. Порнеїа (*porneia*) – блуд;
3. Філарґурія (*philargyria*) – срібллюбство.
4. Лупт (*lypē*) – сум;
5. Орґі (*orgē*) – гнів;
6. Акедія (*akēdia*) – зневіра;
7. Кенодоξія (*kenodoxia*) – марнославство;
8. Үперѣфанія (*hyperēphania*) – гординя (“Про вісім помислів”, 1).

Посилаючись на біблійний припис “початок гріха – гордість” (Сирах 10:15 у пер.

патріарха Філарета¹), згодом св. Григорій Великий (Двоєслов) змінив порядок і кількість смертних гріхів²:

1. *Inanis gloria* (гординя, марнославство);
2. *Invidia* (зздрість);
3. *Ira* (гнів);
4. *Tristitia* (зневіра);
5. *Avaritia* (сріблoloлюбство, захланність);
6. *Ventris ingluvies* (черевуогдництво);
7. *Luxuria* (блуд, розкіш) (“*Moralia*”, книга XXXI, глава XLV, 87).

Гординею (*superbia*) розпочав перелік смертних гріхів і св. Тома Аквінський у праці “*Summa theologica*” (Част. 2, част. 1, питання 84, стаття 4).

Вірогідно, праці Григорія Великого визначали чернечий світогляд Києво-Печерського монастиря. Отже, ключовою ідеєю тут треба вважати ідею подолання гордині через любов. Гарно тут звучатиме цитата із Сираха, яка містить такий місткий символ “серце”: “Початок гордості – віддалення людини від Господа і відступ серця його від Творця його” (Сирах 10:14 у пер. патріарха Філарета). Хоча невідомо, чи ця книга і чи ця ідея були відомі тодішнім монахам, проте через твори Григорія Великого вони могли ознайомитися з нею. Отож, найімовірніше, що гріхом, про який ідеться у фрагменті власне, і є саме гординя. Емоційне подолання гордині полягає у тому, що мертвий встає і поступається місцем, цим показуючи свою велику любов і вчиняючи подвиг з любові. Такою є імовірна контекстуальна імплікація фрагменту.

Представлений розгляд потребує значних когнітивних зусиль і ґрунтовної аналітичної обробки інформації. Контекстуальна дія – це емоційне повчання про небезпечно хитку природу гріха і водночас возвеличення любові. Найбільшому гріхові протиставлена найбільш спасенне почуття, а звідси вимальовується формула: *любов / подвиг – гординя / старшинство*.

Зважаючи на відповідність наявної інформації контекстуальній імплікації, варто повернутися до поняття шкали, яка поступово відображатиме інтегрованість читача у релігійний світогляд ченця-оповідача: *нерозуміння / дивовижжя – чудо – повчання*. Маємо цілий спектр почуттів сприйняття й інтерпретації: від несприйняття, незацікавленості, неусвідомлення через прагнення й неможливість усвідомити всю суть водночас (позитивне сприйняття) і до повної, адекватної дії, якої хоче від нас оповідач.

Аналогічну інтерпретаційну обробку має виконати й англомовний читач. Якщо зіставити мовні засоби стимулів, то побачимо: вони не так вже й різняться. Єдиним дещо сумнівним еквівалентом є вираз *take thought for your soul* у значенні “подбай”. У комунікативній ситуації заклик “подумай” переважно несе в собі певне спонування до дії, однак воно не зобов’язує, на відміну від заклику “дій”.

¹ Не всі канони Біблії містять “Книгу премудрости Ісуса, сина Сирахового”: нема її у перекладах П. Куліша, – І. Пулюя –І. Нечуя-Левицького та І. Огієнка. Навіть у тих текстах, що містять цю книгу, трапляються різнобіжності у нумерації та змісті, зокрема у текстах Острозької Біблії та у перекладі І. Хоменка.

² На думку В. І. Силецького, Григорій Великий успадкував таке усвідомлення ієрархії гріхів із античної астрології через учення гностиків [5, с. 130].

Касіянова редакція 1462	М. Гепел	С. Зеньковський
Стимул 1: тһло бездушное являеть сушую любовь	+	+
Стимул 2: подаваа тобһ старһшинство	+	+
Стимул 3: готовь на исход	+	+
Стимул 4: попецися о своей души	+/-	+

Отже, одним із найслабших пунктів концепції відповідностей є той, що із її рясного поняттєвого апарату для текстового аналізу залучається не так вже й багато понять, а вибір аналітичних засобів мотивується насамперед індивідуальним вибором дослідника. Ми знову повертаємося до загальнометодологічної проблеми когнітивістики – об’єктивної суб’єктивності.

Концепція ще потребує осмислення. Не зовсім зрозуміло, чи варто її застосовувати до опису перекладачевої індивідуальності. Питання залишається відкритим, наскільки вагома роль перекладачів у декодуванні оригіналу. Адже найбільша відповідальність, з погляду спілкування, саме на читачеві, який не так уже й залежний від перекладача і може довільно інтерпретувати текст. Однак навіть категоризація читачів – наприклад, “вірник-неписьменный”, “вірник-письменный”, “богослов”, “атеїст” у контексті релігійної літератури – не така вже й важлива, адже сприймаємо описувані явища в шкалі “раціонально-нерационально”, а читачка категоризація на неї може не накладатися. Окремо можна говорити про пошук межі, наскільки перекладачева неучасть (незнання, нефаховість) *не може* спотворити глибинну ідею.

Позитивним у концепції відповідностей є пошук провідної ідеї твору, яка визначає всю мовну й емоційну структуру оповіді. З такого погляду ми перевіряємо на матеріалі цілісного тексту, чи справляє переклад те ж враження (або контекстуальну дію), як і оригінал. Для критики перекладу це вагомо, оскільки мова йде саме про “ідеал перекладу” та його аксіологію.

-
1. Абрамович Д. І. Кисво-Печерський патерик / Д. І. Абрамович. – Репринт. вид. – Київ : Час, 1991. – 278 с.
 2. Гофф Ле Ж. Середньовічна уява : есеї / Ж. Гофф Ле ; пер. з фр. Я. Кравець. – Львів : Літопис, 2007. – 348 с.
 3. Дива печер лаврських / відп. ред. В. М. Колпакова. – Київ : КМ Academia, 1997. – 160 с.
 4. Кильмухаметова Е. Ю. Основные понятия теории релевантности / Е. Ю. Кильмухаметова // Вестник Томского государственного университета. – 2006. – № 291. – С. 170–172.
 5. Силецкий В. И. Терминология смертных грехов в культуре позднего средневековья и Возрождения / В. И. Силецкий // Логический анализ языка. Культурные концепты. – Москва : Наука, 1991. – С. 130–137.
 6. Словник української мови : в 11 т. / АН України ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – Київ : Наукова думка, 1970–1980.
 7. Сусов И. П. Лингвистическая прагматика / И. П. Сусов ; предисл. ред. В. И. Карабана ; послесл. Л. Р. Безуглой ; очерк истории украинской прагматики И. С. Шевченко. – Винница : Нова Книга, 2009. – 271 с.
 8. Almazán García E. M. Dwelling in Marble Halls: A Relevance-Theoretic Approach to Intertextuality in Translation / E. M. Almazán García // Revista Alicantina de Estudios Ingleses. – 2001. – Vol. 14. – P. 7–1.
 9. The Compact Edition of the Oxford English Dictionary : Complete Text Reproduced Micrographically : in 2 vols. – Oxford ; London ; Glasgow et al. : Oxford University Press, 1971.
 10. Ginzburg C. High and Low: The Theme of Forbidden Knowledge in the Sixteenth and Seventeenth Centuries / C. Ginzburg //

Past and Present. – 1976. – No. 73 (Nov.). – P. 28–41. 11. Gutt E.-A. *Translation and relevance: translation and cognition* / E.-A. Gutt. – 2nd ed. – Manchester ; Boston : St Jerome, 2000. – 271 p. 12. Jing H. The translation of English and Chinese puns from the perspective of relevance theory / H. Jing // *Journal of Specialised Translation*. – 2010. – Vol. 13. – P. 81–99. 13. Kashchuk O. *Koncepcja szczęścia w “Moralia in Iob” św. Grzegorza Wielkiego : praca doktorska napisana ... na seminarium z teologii i literatury patrystycznej* / Oleksandr Kashchuk ; Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Teologii. Instytut Historii Kościoła. – Rękopis. – Lublin, 2006. – 377 s. 14. *Medieval Russia's epics, chronicles, and tales* / ed., transl., and with an introd. by S. A. Zenkovsky. – Rev. and enl. [2nd] ed. – New York : Dutton, 1974. – XV. – 526 p. 15. *The Online Etymology Dictionary: will* // <http://www.etymonline.com/index.php?term=will> [Accessed on May 6, 2013]. 16. *The Paterik of the Kievan Caves Monastery* / translated by M. Heppell ; with a preface by D. Obolensky. – Cambridge, Mass. : Distributed by the Harvard University Press for the Ukrainian Research Institute of Harvard University, 1989. – Iii, 262 p. 17. Yus F. *Cyberpragmatics: Internet-Mediated Communication in Context* / F. Yus. – Amsterdam : John Benjamins, 2011. – XIV, 353 p. – (Pragmatics & beyond. New series ; 213). 18. Yus Ramos F. *Grammar: Relevance-Theoretic Concerns* / F. Ramos Yus // *Revista Alicantina de Estudios Ingleses*. – 1997 – № 10. – P. 235–248.

**ПРИМЕНЕНИЕ ТЕОРИИ РЕЛЕВАНТНОСТИ В КРИТИКЕ ПЕРЕВОДА:
“Киево-Печерский патерик” на английском языке**

Тарас Шмигер

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, Львов, Украина, 79000;
e-mail: t_shmiher@ua.fm*

Сделана попытка использовать теорию релевантности в рамках переводоведческого анализа. Материалом исследования является сопоставление информационных категорий с точки зрения этой теории и возможностей их интерпретации. Текст для анализа стало Слово 32 “О преподобном Марке Пещернике, повелений которого мертвые слушались” из “Киево-Печерского патерика” и его англоязычные переводы М. Гепел и С. Зеньковского.

Ключевые слова: критика перевода, эквивалентность, теория релевантности, староукраинская литература.

**APPLYING RELEVANCE THEORY TO TRANSLATION CRITICISM:
THE PATERIK OF THE KYIVAN CAVES MONASTERY IN ENGLISH**

Taras Shmiher

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska St., Lviv, 79000, Ukraine
e-mail: t_shmiher@ua.fm*

The author makes an attempt to apply relevance theory within the methodology of translation quality assessment. The case study is based on the contrasting of informational categories and possibilities of their interpretations. The source texts for analysis are *Discourse 32. Venerable Marko the Cave-dweller, whose orders the dead obeyed* excerpted from *The Paterik of the Kyivan Caves Monastery* and its English-language translations by M. Heppell and S. Zenkovsky.

Keywords: translation criticism, equivalence, relevance theory, Old Ukrainian literature.